CONVERSATIONAL IMPLICATURES IN IDIOMS DENOTING POVERTY

Ana-Maria Birtalan

Assist. Prof., PhD, Ecologycal University of Bucharest

AbstractStarting from Ch. J. Filmore's concept of scene- frame system, according to which the begining of a discourse creates,"activates" a kind of schematic or outline scene, a partially pre-established specified world which will be later on filled with other details, we will analyse the idioms and phraseological expressions denoting poverty (in Romanian and English) at the discourse level, in literary contexts, providing an initial semantic frame which offers the opportunity of the implicatures to take over and enrich, submine or even change the meaning.

Moreover, our aim is to describe a parallel between the Romanian and English phraseological synonyms, their behaviour in specific literary contexts, starting from the initial commonly shared semantic frame and following the development of the reader's percetion of the meaning as it gets built up and filled out by the respective idioms, thus, changing the text- interpretation experience and introducing the implicature.

În lucrarea de faţă ne propunem o analiză a mecanismelor interioare de construire a unui mesaj cu ajutorul frazeologismelor adjectivale in contexte, realizând o evaluare contrastiva a efectului semantic si pragmatic oferit de folosirea acestora in contexte în limbile română şi engleză.

Principala misiune constă în descoperirea acelor mijloace lingvistice care au loc în procesul comunicării, ce „vorbesc" luminând textul cu o semnificaţie nouă, mai bogată, mai expresivă.

Analiza comparativă pe care o propunem in acest articol se desfăşoară în jurul frezeologismelor adjectivale ce denotă ideea de „*sărăcie",* în încercarea de a observa efectul pe care acestea îl au în contexte atunci când emiţătorul le prefereă simplelor adjective. Evident, va fi vorba despre o creştere, impresionantă uneori, a dimensiunii expresive conferite textului. Mai mult decât atât, se urmăreşte printr-o paralelă, gradul de expresivitate al fiecărei limbi, capacitatea de a transmite acelaşi mesaj în registre si stiluri diferite.

Statutul frazeologismelor adjectivale.Între frazeologismele adjectivale şi adjective se stabileşte un raport de corespondenţă: *a fi cu ochii în patru – atent; ca scos din cutie – îngrijit; a fi în patru ițe – beat; a avea seu la rărunchi – bogat; limpede ca bună dimineața – clar*; *to be all ears – careful; spick and span – neat; tight as a drum – drunk; to be in cash – wealthy; as clear as daylight – clear.*

Ca şi adjectivele propriu-zise, şi frazeologismele adjectivale denumesc însuşiri şi calităţi ale unor fiinţe sau obiecte: *cu sânge rece – calm; cu mâna spartă – risipitor; a avea gâdilici la limbă – vorbăreţ; cu scaun la cap – deştept; uşor ca o pană – foarte uşor; cât un fir de mac – foarte mic; bun de dat la râpă – neînsemnat; neimportant*; *with cold blood – calm; free with one's*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4050 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:41 UTC)

money – spendthrift; to have a loose mouth – talkative; to have brains – clever; light as a feather – light; worthy of consideration – significant.

În limba română există doar câteva studii în care au fost cercetate frazeologismele adjectivale.

O primă încercare de a analiza locuţiunile adjectivale îi aparţine lingvistului Gh. Poalelungi [1], care a clasificat aceste unităţi ale limbii din punctul de vedere al elementelor lor componente. Cercetătorul a stabilit 21 de tipuri de locuţiuni adjectivale cu structuri gramaticale diverse. Tipologia frazeologismelor adjectivale este însă cu mult mai variată. Însuşi autorul menţionează că nu consideră clasificarea „decât aproximativă, dacă nu chiar arbitrară.” [1, p. 146]. Analizând articolul respectiv, Gh. N. Dragomirescu scrie că nu e de acord cu toată lista prezentată de Gh. Poalelungi, deoarece „unele din îmbinările de cuvinte considerate de autor locuţiuni adjectivale nu sunt decât atribute, fie verbale, fie substantivale, fie adjectivale, fie chiar pronominale.” [2, p. 619]

Lingvista L. Lupuşor a efectuat clasificarea gramaticală a *unităţilor frazeologice adjectivale* (termenul aparţine autoarei – subl. n.), pe care le împarte, în funcţie de elementele componente, în două tipuri: 1) unităţi frazeologice al căror model include în componenţa lor ca dominantă gramaticală (sau, uneori, ca simplu component) un adjectiv (*tare de înger)* şi 2) unităţi frazeologice al căror model include în componenţa lor ca dominantă gramaticală alte părţi de vorbire (*a avea bumbac în urechi, la mintea cocoşului, a se teme şi de umbra lui* etc. [3, p. 261]

În primul tip de unităţi frazeologice adjectivale autoarea a stabilit şase modele structurale şi a confruntat însuşirile lexico-gramaticale ale acestor unităţi cu cele ale adjectivului, evidenţiind trăsăturile comune şi diferenţiale ale unităţilor frazeologice adjectivale şi ale adjectivelor. Concluziile la care ajunge L. Lupuşor nu au caracter general, deoarece au fost supuse analizei doar şase tipuri de unităţi, iar în limba română există cu mult mai multe modele structurale de unităţi frazeologice adjectivale, ce au în componenţa lor un adjectiv.

În al doilea articol, L. Lupuşor clasifică, în funcţie de natura gramaticală a elementelor componente, unităţile frazeologice ce nu conţin adjective în structura lor. [4] Autoarea, concepând frazeologia în sens larg, a inclus printre tipurile de unităţi frazeologice adjectivale şi multe îmbinări libere de cuvinte (*o minune de cântec, un farmazon de mânz* etc.), se confundă chiar unităţile frazeologice adjectivale cu frazeologismele substantivale (*om de paie, vorbă de duh* etc.). [4, p. 103]

E necesar să se sublinieze că la delimitarea frazeologismelor adjectivale de alte tipuri de frazeologisme se cere să se ţină cont de: 1) identitatea sensurilor, 2) identitatea paradigmelor frazeologice şi 3) funcţiile sintactice ale frazeologismelor adjectivale.

Deci, ca să se poată vorbi despre frazeologisme adjectivale, ele trebuie să redea însuşiri şi calităţi, să aibă aceleaşi sau aproximativ aceleaşi categorii morfologice şi funcţii sintactice ca şi adjectivele propriu-zise: *fudul* (sau *surd) de urechi, a fi rău* (sau *prost) dispus, a avea burta lipită de coaste, tras(ca) prin(tr-un) inel, fură ouăle de sub cloşcă, a sta ca pe ghimpi* etc.

În limba română, frazeologismele adjectivale au fost cercetate mai amplu de lingvistul Gh. Colţun. Autorul descrie detaliat valorile semantice [5, p. 16-18], structura gramaticală [5, p. 18-23], particularităţile morfologice şi funcţiile sintactice ale frazeologismelor adjectivale. [5, p. 24-28]

Frazeologismele adjectivale ale limbii engleze nu au constituit până acum obiectul vreunui studiu. Ele au fost doar ilustrate în dicţionare frazeologice, întocmite de lingvişti ca P. M. Roger

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4050 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:41 UTC)

[6] sau A. Bantaş, L. Leviţchi [7], care nu au căutat să întocmească nicio clasificare, nici la nivel lexico-gramatical, nici la cel tematic, bazându-se exclusiv pe răspândirea şi gradul de uz ale combinaţiilor de cuvinte organizate într-un tot comparabil, însă nu identic cu lexemul.

Sinonimele frazeologice adjectivale nu au constituit până în prezent obiectul de studiu al vreunei lucrări în lingvistica românească. Problema acestora a fost prezentată doar în plan general de către lingvistul Gh. Colţun. În cartea *Structura semantică a frazeologismelor în limba română*, autorul prezintă fenomenul sinonimiei în cadrul tuturor tipurilor de frazeologisme, menţionând că „din cele 250 de serii sinonimice analizate, 150 sunt verbale, ceea ce constituie 60%, 37 – adjectivale (15%), 33 – adverbiale (13%) şi 30 – substantivale (12%) .

În limba engleză nu există până în prezent lucrări cunoscute în care să fie studiate sinonimele frazeologice adjectivale.

Analiza contrastiv-tipologică a sinonimelor frazeologice, în general, şi a celor adjectivale, în special, nu s-a efectuat până în prezent în nicio lucrare atât în limba română, cât şi în limba engleză. În continuare, vor fi cercetate câteva aspecte contrastiv-tipologice ale unor sinonime frazeologice adjectivale din limbile română şi engleză care include ideea de *„sărăcie”*.

Sărac: 1) *a ajunge la covrigi*, 2) *a avea casă sub căciulă* (sau *pălărie)*, 3) *a avea punga deşartă*, 4) *a-i bate* (sau *a-i şuiera) vântul prin pungă*, 5) *a-i bate vântul prin traistă*, 6) *calic ca şoarecii bisericii* (sau *din biserică)*, 7) *a-i cânta cucul prin* (sau *în) pungă*, 8) *a fi cu punga goală*, 9) *a fi gol ca şarpele*, 10) *a fi gol nap* (sau *ca napul sau puşcă, sau pistol)*, 11) *a fi gol prepeleac* (sau *mei)*, 12) *a fi în pană de bani*, 13) *a fi* (sau *a rămâne) lefter*, 14) *a fi lipit pământului*, 15) *a fi logodit cu sărăcia*, 16) *a-i fi* (cuiva) *punga ofticoasă*, 17) *a fi sărac ca şoarecele de biserică*, 18) *a fi sărac* (sau *calic) lipit pământului*, 19) *a fi strâmtorat de bani*, 20) *a fi subţire la pungă*, 21) *a fi* (sau *a ajunge, a rămâne) tinichea*, 22) *(a fi) tufă în buzunar*, 23) *a fi tufă de parale*, 24) *a-i fi carul într-o roată*, 25) *a-i ieşi părul prin căciulă*, 26) *îi curg obielele*, 27) *îi flutură vântul în buzunare*, 28) *a întoarce punga pe dos*, 29) *muritor de foame*, 30) *n-are niciun căpătâi*, 31) *a nu avea nici căţel, nici purcel*, 32) *a nu avea ce pune pe masă*, 33) *a nu avea (nici) după ce bea apă*, 34) *nu-i ard (nici) cărbunii în vatră*, 35) *a nu avea nici casă, nici masă*, 36) *a nu avea nici mâţă în casă*, 37) *a nu avea nicio frântă*, 38) *a nu avea nicio leţcaie*, 39) *a nu avea nicio para chioară*, 40) *a nu avea nici tăciune* (sau *cenuşă) în vatră*, 41) *a nu avea niciun băţ de chibrit*, 42) *plin de bani ca broasca de păr* (sau *de lână)*, 43) *a rămâne cu aţa mămăligii*, 44) *a rămâne cu buzunarele goale*, 45) *a rămâne fără niciun ban*, 46) *a rămâne fără un capăt de aţă*, 47) *a rămâne numai în cămaşă* – 1) *not to have a penny to bless oneself with*, 2) *to be on the rocks*, 3) *as poor as Job’s cat*, 4) *as poor as Job’s turkey*, 5) *to be poor in purse*, 6) *to have an empty pocket*, 7) *to have an empty purse*, 8) *to be out at heels*, 9) *to be broke*, 10) *not to have a dime*, 11) *out of God’s blessing into the warm sun*, 12) *as poor as a churchmouse*, 13) *to have a thin purse*, 14) *to be on the pennyless bench*, 15) *not to have a penny to one’s name*, 16) *to turn one’s pocket inside out*, 17) *not to have a penny in one’s pocket*, 18) *not to have a penny in the world*, 19) *to be poverty-stricken.*

Una dintre cele mai numeroase serii sinonimice frazeologice adjectivale, supuse analizei, conţine expresii care sunt alcătuite din diverşi componenţi lexicali.

În primul tip intră cupluri şi serii sinonimice adjectivale, care au componenţi lexicali

asemănători: (2, 28), (4, 5, 7, 25), (10, 11), (13, 21), (15, 19), (22, 23), (30, 37), (31, 35), (36, 40, 41), (38, 39). Al doilea tip îl constituie cuplurile sinonimice frazeologice adjectivale care au componenţi lexicali parţial asemănători: (3, 16), (9, 20), (14, 18), (26, 27), (32, 34), (43, 44, 45, 46, 47). Din tipul al treilea fac parte sinonimele frazeologice adjectivale care au componenţi lexicali diferiţi: (1, 8, 12, 17, 24, 29, 34, 42).

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4050 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:41 UTC)

Seria echivalentă din limba engleză, mult mai redusă în exemple (19), se prezintă în felul următor: două grupuri de frazeologisme posedă componenţi lexicali asemănători: (3, 4, 12); (7, 13); un grup de frazeologisme care au componenţi parţial asemănători: (16, 18), (19). Celelalte frazeologisme prezintă modele structurale diferite: (2),(5), (8), (9), (11), (15), (15), (17), respectiv (19).

Probabil, ca urmare a unui empirism istoric, limba română posedă o gamă foarte variată şi expresivă de frazeologisme care exprimă ideea de *sărăcie.* Selectarea materialului lingvistic este îndreptată către o exprimare savuroasă, descriptivă, fiind explorat cu succes în vederea accentuării, pătrunderii mesajului. Se realizează situaţii tragi-comice de limbaj, extrem de sugestive, luând concretul, descriindu-l cu savoare şi transcendându-l la nivel de principiu *(îi şuiera vântul în buzunare, a-i ieşi părul prin căciulă, a întoarce punga pe dos, a rămâne cu aţa mămăligii* etc.).Din nou, apare metafora, dând expresivitate şi culoare frazeologismelor *(sărac lipit pământului, logodit cu sărăcia),* precum şi metonimia, surprinzătorul procedeu ce-şi caută un referent capabil să preia ideea, atrăgând implicatura pragmatică *(...cu carul într-o roată*). Negaţia, la rândul ei, capătă valori intensificatoare, fiind folosită în asocieri cu termeni ale căror denotaţii completează original mesajul dorit – *sărăcie lucie (... fără niciun ban, nicio leţcaie, nicio para chioară).* Amintim şi comparaţia care, în primul exemplu din serie, devine superlativ absolut datorită elementului cu care subiectul este comparat (*şoarecele de biserică* – esenţialmente înfometat), iar în al doilea, se bazează pe o situaţie absurdă, accentuând astfel ideea şi oferindu-i note ironice şi hilare (*plin de bani ca broasca de păr).* Din punct de vedere stilistic, seria se remarcă prin dinamism şi umor, inserţia acestor frazeologisme înviorează conţinutul discursului, care câştigă atât din punct de vedere expresiv prin noutatea îmbinării cuvintelor, cât şi persuasiv, oferind discursului efectul perlocuţionar dorit. Implicatura este un procedeu pragmatic des folosit în discursuri ce conţin unele dintre frazeologismele enumerate mai sus. De exemplu, în dialogul următor: „Ce mai face Victor?"; „Nu prea bine, *are casa sub căciulă"* – locutorul anunţă latura negativă a mesajului despre referent (Victor), iar prin frazeologismul din finalul propoziţiei, receptorul trebuie să înţeleagă, cu ajutorul implicaturii, că Victor este foarte, foarte sărac.

Limba engleză se foloseşte, în primul rând, de tendinţa universală a limbajului de a abstractiza situaţii concrete, fixându-le în frazeologisme şi ridicându-l la nivel de principiu (*to turn one's pockets inside out, to be poor in purse* etc.). Comparaţia, cu rol de superlativ absolut, apare şi în varianta englezească a frazeologismelor fie având o referenţialitate comună (*şoarecele de biserică/ churchmouse*), fie făcând apel la un referent uman, cunoscut în cultura populară ca fiind un personaj foarte sărac (un fel de Păcală autohton), şi ridicându-l la nivel abstract (3, 4). Referenţialitatea divină apare într-unul dintre frazeologismele echivalente,transmiţând mesajul moralizator al trecerii de sub umbrela protectoare a divinităţii în *soarele* dogorâtor, referent folosit metonimic în locul ideii de sărăcie. În frazeologismul (15) se face apel la istoria socială a Angliei, perioada victoriană, atunci când datornicii erau judecaţi şi aruncaţi în închisoare, folosindu-se de implicatura pragmatică pentru a găsi drumul către sens. Efectul este unul dramatic, expresiv şi convingător. Metafora şi metonimia, precum şi negaţia sunt folosite, de asemenea, să susţină mesajul şi să-l coloreze stilistic (1, 2, 8, 10, 16, 18, 19).

Ca o concluzie, putem afirma că analiza semantică remarcă încă o dată plasticitatea limbii române, capacitatea ei de a face asocieri absolut minunate, menite să convingă şi să ofere expresivitate discursului. Deşi există asemănări din punct de vedere referenţial, limba engleză oferă mai puţină culoare stilistică frazeologismelor sale echivalente, preferând de cele mai multe ori asocieri denotative conotaţiilor şi implicaturilor din limba română. De asemenea, am observat că implicatura este ataşată conţinutului semantic, a ceea ce se spune, iar nu a formei lingvistice. Prin urmare, ea nu poate fi separată de enunţare doar prin schimbarea unităţilor lexicale ale

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4050 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:41 UTC)

enunţului prin sinonimie. Cu alte cuvinte, substituţia prin sinonimie a unui segment al enunţului nu anulează implicatura. Ea rămâne, fiind ataşată conţinutului semantic al enunţului!

Bibilografie:

1. Poalelungi Gh. Locuţiunile adjectivale. În: Limba Română. Bucureşti, 1963, nr. 2, p. 133-146.

2. Dragomirescu N. Problema locuţiunilor ca obiect al analizei gramaticale. În: Limba Română. Bucureşti, 1963, vol. 6, p. 618-626.

3. Lupuşor L. Referitor la clasificarea gramatical-structurală a unităţilor frazeologice adjectivale. În: Lexicul şi frazeologia limbii moldoveneşti contemporane. Chişinău: Ştiinţa, 1981, p. 253-265.

4. Lupuşor L. Referitor la clasificarea gramatical-structurală a unităţilor frazeologice adjectivale lipsite de adjectiv în structura lor. În: Cercetări de lingvistică moldovenească. Chişinău: Ştiinţa, 1984, p. 100-111.

5. Colţun Gh. Aspecte ale frazeologiei limbii române. Chişinău: Editura Universităţii de Stat din Moldova, 1997, 86 p.

6. Roger P. M. Thesaurus of English Words and Phrasis. London: Longman, Brown, Green and Longmans, 1856. 852 p.

7. Bantaş A., Levіţchi L. Dicţionar frazeologic român-englez. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1966. 398 p.

8. Slavici I. Mara. Bucureşti: Editura pentru Literatură, 1965. 384 p.

9. Dreisder Th. An American Tragedy. London: Cox and Wyman Ltd, 1968. 352 p.

10. Agârbiceanu I. Arhanghelii. Bucureşti: Editura Biblioteca pentru toţi, 1962. 261 p.

11. Pann A. Povestea vorbei. Bucureşti: Editura Biblioteca Şcolarului, 1974. 134 p.

12. Austen Jane. Mansfield Park. Hertfordsire: Wordsworth Edition Limited, 1992. 341 p.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4050 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:41 UTC)